

УДК 37.016:57]:37.091.26(045)

**ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТОВИХ ТА ТВОРЧИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ
ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
УЧНІВ З БІОЛОГІЇ**

Чарна Юлія, Дефорж Ганна

*Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира
Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

У статті проілюстровано методика складання та використання тестових та творчих завдань для здійснення контролю рівня навчальних досягнень учнів з біології. Державні стандарти освіти визначають вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки в Україні. Вони є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня кожного громадянина незалежно від форм отримання освіти. Проблематика даного питання є досить популярною серед методистів та педагогів. Розпочинаючи з вагомих праць В.О. Сухомлинського, який приділяв значну увагу розвитку теми творчих здібностей дитини, і закінчуючи сьогоденням, дана тема все більше і більше приваблює дослідників.

***Ключові слова:** тестові завдання, творчі завдання, предметно-педагогічний підхід, критеріально-орієнтований підхід; нормативно-орієнтований підхід.*

**Use of test and creative tasks to determine the level of academic achievement
of students in Biology**

Charna Julia, Deforz Anna

*Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,
Kropyvnytskyi, Ukraine*

The article illustrates the methodology of compiling and using test and creative tasks for monitoring the level of student's learning achievements in biology. State education standards define the requirements for the content, scope and level of educational and professional training in Ukraine. They are the basis for assessing the educational and qualification level of each citizen regardless of the form of education. The problem of this issue is quite popular among methodologists and teachers. Starting with the significant works of V.O. Sukhomlynskyi, who paid considerable attention to the development of the theme of the child's creative abilities, and ending with the present, this topic is attracting more and more researchers.

***Key words:** test tasks, creative tasks, subject-pedagogical approach, criterion-oriented approach; normative-oriented approach.*

Постановка проблеми. Завданням загальної середньої освіти на сьогоднішній день є забезпечення всебічного розвитку учня як особистості, його

нахилів, здібностей, талантів, удосконалення здобутих навиків, професійного самовизначення, формування загальнолюдської моралі, патріотичне виховання, екологічне виховання, фізичне вдосконалення. Пошук та дослідження різноманітних форм і способів оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на сучасному етапі набуває надзвичайної актуальності, оскільки дає можливість коригувати даний розвиток. Таким чином, об'єктивні та точні методи отримання, вимірювання й оцінювання знань стають однією з рушійних сил наукового прогресу.

У зв'язку з пандемією та військовими діями в Україні тестові завдання сьогодні є особливо актуальними та відповідають вимогам дистанційного навчання. Такі платформи як Socrative, Google Forms, OnePlus, LearningApp є одними з кращих застосувань для проведення тестування в дистанційному форматі.

Аналіз досліджень і публікацій. Значний внесок в дослідження даного питання зробили В. Аванесов, Л. Ащепков, В. Бахрушин, В. Беспалько, І. Булах, Л. Долінер, О. Горбань, К. Ингекамп, В. Кім, Л. Коваленко, А. Ковальчук, І. Коломієць, А. Майоров, О. Мінков, Ю. Надольська, С. Ніколаєва, Л. Паращенко, В. Федоренко, М. Челишков та інші. Роботи авторів є цінним вкладом в розкриття даної теми але все ж залишають поле для творчості та дослідження проблематики [2].

Мета статті: проаналізувати, вивчити методику складання та використання тестових та творчих завдань з біології, зазначити їх роль та потенціал в навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагогічний тест – один із засобів оцінювання навчальних досягнень учнів. Розпочинаючи з дослідження самого поняття, хочеться зазначити, що слово «тест» запозичене в українську мову з англійської «test» і перекладається як випробування, проба. Проте трактування поняття в педагогіці кожен зі спеціалістів подає по своєму. У вивченні даного терміну в контексті сучасної освіти одним з найчастіше вживаних варіантів терміну

«педагогічний тест» є визначення за В. Аванесовим, і характеризує його як систему завдань специфічної форми, певного змісту, зростаючої складності, що дозволяє якісно оцінити структуру і виміряти рівень підготовленості учнів і студентів [3].

В сучасній літературі частим є використання трьох основних підходів до педагогічного тестування:

Предметно-педагогічний підхід. Основною метою такого методу є перевірка і визначення рівня засвоєння елементів навчальної дисципліни. Тест має в своєму складі велику кількість завдань, що мають на меті максимально повно подавати визначення змісту дисципліни.

Критеріально-орієнтований підхід. Його ключова мета – перевірити рівень засвоєння необхідного обсягу знань, умінь і навичок, який виступає в якості заданого стандарту або критерію засвоєння. У цьому випадку подається не надто велика кількість завдань з галузі, обмежена конкретним стандартом або рівнем (критерієм) знань.

Нормативно-орієнтований підхід. Завданням цього методу є не стільки оцінювання повноти знань, а розуміння місця (рейтингу) кожного з досліджуваних. Підхід потребує відносно не багато, але достатню кількість завдань для отримання повної дисперсії результатів. Даний метод дуже часто застосовується для педагогічного контролю [4].

Кожен підхід є цінним і робить великий внесок в освіту, а виокремлення одного, як головного, буде некоректним.

Тестовий контроль суттєво підвищує мотивацію та зацікавленість учнів процесом навчання, спонукає до поглибленого аналізу і самостійного якісного опрацювання та вивченню матеріалу.

Якість тесту визначається перш за все його надійністю, валідністю і об'єктивністю [1; 8]. Умова надійності визначається тим, що контроль знань учнів буде проводитися тестуванням єдиного рівня складності а кількість самих завдань збільшується.

Педагогічне тестування це ефективний вид контрольної-оцінювальної діяльності, який забезпечує реалізацію усіх основних функцій контролю і відповідає основним його принципам. Метод є максимально ефективним засобом педагогічного вимірювання і тому цікавий для поглибленого вивчення з подальшим застосуванням на уроках біології.

Другий вид контрольної-оцінювальної діяльності учня є творчі завдання. За визначенням В. Суржанської, творчі завдання – «це завдання, які передбачають самостійний пошук способів для досягнення поставлених результатів, спрямовані на розвиток пізнавальних інтересів, посилення активності, відкриття нового завдяки утрудненням і суперечностям» [8]. Творчі завдання розвивають пізнавальні процеси: увагу, уяву, логічне мислення, пам'ять та сприяють вправному та творчому застосуванню знань під час науково-пошукової діяльності учнів. Зміст завдань розвиває гнучкість мислення та власну думку, що є необхідним для ефективного вирішення навчальних та життєвих завдань. Завдяки творчим завданням учитель може визначити індивідуальні особливості учнів, розкрити їхній творчий потенціал та створювати сприятливі умови для подальшого продуктивного розвитку [5, 142; 6, 35].

Творчі завдання створюють в учнів ситуації, у яких учень повинен сам знайти спосіб рішення, застосувати знання за певних умов, створити щось суб'єктивно (іноді й об'єктивно) нове. Саме тому вони формують найголовніше: потребу у самовираженні, у співпереживанні, вмінні переносити та пов'язувати знання з різних галузей, розмірковувати над різними фактами та явищами. Тим самим створюються умови розкриття всіх інтелектуальних і духовних можливостей учнів [7; 5].

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Використання тестових та творчих завдань на уроках біології є надзвичайно важливим. Педагогічним тестам вже більше ста років, і тим не менше інтерес та критика в їх сторону продовжується [8]. Не можливо не погодитися що дані форми

навчання мають ряд недоліків та переваг і кожен педагог самостійно визначає значимість даних методів навчання в своїй практиці. В сучасних реаліях, де дистанційній роботі надається значна роль, тестові завдання найбільш творчо і цікаво дозволяють провести процес вивчення чи закріплення матеріалу. Творчі завдання залишають поле для розвитку фантазії, дозволяють учневі більше зрозуміти предмет і його роль в сучасному світі.

Список використаної літератури

1. Артем'єва О. Навчаємо учнів працювати з інформацією. *Біологія і хімія в школі*. 2010. №3. 33 с.
2. Биков В.Ю. Моніторинг рівня навчальних досягнень з використанням інтернет-технологій : монографія. Київ: Педагогічна думка, 2008. 9 с.
3. Болюбаш Я.Я., Булах І.Є., Мруга М.Р., Філончук І.В. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідальність. Київ : Майстер-клас, 2007. 272 с.
4. Ковальчук А. Тестові технології як один із засобів контролю. [Електронний ресурс]. URL : <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/2724/> (дата звернення 08.11.2022).
5. Роль творчих завдань на уроках біології. Сайт шкільного вчителя біології Павленко Тетяни Іванівни. [Електронний ресурс]. URL : <http://pti.kiev.ua/metodic/721-rol-tvorchih-zavdan-na-urokah-bologyi.html> (дата звернення 08.11.2022).
6. Скоблікова О.В. Формування літературної компетентності учнів початкових класів : навчальне видання. Харків : «Основа», 2014. 112 с.
7. Смолінчук Л.С. Тестування як метод оцінювання навчальних досягнень студентів. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Педагогіка, Психологія : зб. наук. праць. [Електронний ресурс]. 2010. Том 3, № 76. 13-16 с. URL : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/> (дата звернення 10.11.2022).
8. Тестові технології оцінювання компетентностей учнів : посібник / За ред. О.І. Ляшенка, Ю.О. Жука. Київ : Педагогічна думка, 2015. 181 с.

Відомості про авторів:

Чарна Юлія Павлівна – студентка IV курсу бакалаврату факультету математики, природничих наук та технологій Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, тел. +38066 326 86 78, e-mail: juliacharna@gmail.com

Дефорж Ганна Володимирівна – доктор історичних наук, професор, доцент кафедри природничих наук і методик їхнього навчання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, тел. +38050 040 36 00, e-mail: deforzhav@gmail.com